

WEIDEGANG IN DE MELKVEEHOUDERIJ: VEEL MOGELIJKHEDEN

Theo Vogelzang

In de zomerperiode loopt ongeveer nog 85% van de koeien in de wei. Een groeiend aantal melkveehouders houdt het melkvee echter het hele jaar op stal. Weidegang wordt door deze ontwikkeling een actueel politiek en maatschappelijk thema. Dit kwam ook tot uiting op een in december door het Ministerie van LNV georganiseerde conferentie over dit onderwerp. Vrijwel tegelijkertijd is in het kader van het LNV-onderzoeksprogramma 'Netwerken Veehouderij' met een groep melkveehouders in het Noordoosten van Overijssel een workshop over weidegang georganiseerd.

Dit artikel gaat kort in op de uitkomsten van de conferentie en van de workshop.

LNV-conferentie

De LNV-conferentie resulteerde in een startverklaring met acties om de weidegang in de melkveehouderij te stimuleren. Eén van de acties is dat de grote zuivelcoöperaties aan de slag gaan met het onderzoeken van de mogelijkheden om 'weidegangmelk' op de markt te brengen. De startverklaring is ondertekend door zes partijen: LTO Nederland, NZO, CBL, Dierenbescherming, Stichting Natuur en Milieu en het Ministerie van LNV.

Momenteel belonen twee zuivelcoöperaties weidegang met een hogere melkprijs: Cono en Rouveen geven 0,5 eurocent per liter opslag. Dit krijgt voorsnog geen navolging bij de grote zuivelcoöperaties, omdat hiervoor het melkgeld herverdeeld moet worden. Deze coöperaties beloofden echter wel om naar mogelijke oplossingen te kijken.

Daarnaast hebben de betrokken partijen afgesproken om het project 'Koe en Wij' te starten, waaraan circa 60 melkveehouders mee gaan doen. Het doel van dit project is het vinden van oplossingen voor knelpunten in de bedrijfsvoering om weidegang aantrekkelijk te houden.

Weidegang in de praktijk

De door het LEI georganiseerde workshop werd ingeleid door een adviseur van de GIBO-groep die de bedrijfseconomische boekhoudingen van de deelnemende bedrijven had geanalyseerd op de (on)mogelijkheden om weidegang overeind te houden. Volgens deze adviseur zit weidegang vooral 'tussen de oren'. Veel veehouders denken dat beweiden moeilijker is, maar hebben de kosten daarvan niet voldoende in beeld. Het blijkt dat slim omgaan met weidegang in de praktijk ook geld op kan leveren, bijvoorbeeld door aanpassing van het beweidingssysteem. Zo levert standweiden (beweiding gedurende het hele seizoen op één perceel) ten opzichte van omweiden (beweiding op meerdere percelen) een besparing op van 5 tot 9 uur per 1.000 liter melk op, afhankelijk van de verkaveling van het bedrijf. Dat is een forse kostenbesparing op de benodigde arbeid op een bedrijf. Waar ook winst te behalen is, is bij de vervanging van de koeien. Binnen de groep melkveehouders bleken er grote verschillen te zijn in die vervangingspercentages, wat wederom leidt tot een relatief groot verschil in kosten en omvang van de veestapel. Boeren die hun vee relatief langer aanhouden, hebben relatief minder kosten. Ook bleek er in de groep een grote spreiding in kVEM-opbrengst per hectare grasland te zijn. Op sommige bedrijven wordt met een relatief gezien kleine hoeveelheid extra stikstofgebruik een 70% hogere kVEM-opbrengst behaald. Boeren kunnen in dat geval dus meer koeien houden (en weiden) op dezelfde hoeveelheid grond. Verder kan voorzichtig geopperd worden dat melk van grazende koeien gezonder is dan melk van

koeien die jaarrond op stal staan. Het zou kunnen dat melk van grazende koeien bijvoorbeeld meer gunstige vetzuren bevat. Onderzoek moet uitwijzen of dat inderdaad het geval is. Als dat zo is kan 'weidegangmelk' afzonderlijk vermarkt worden.

Op de workshop werden vervolgens voor een drietal aspecten van de bedrijfsvoering belemmeringen en mogelijke oplossingsrichtingen voor het behoud van weidegang geïnventariseerd: beweiding, arbeid en voeding.

Verkaveling grootste probleem voor weidegang

De grootste belemmering voor beweiding is versnipperde verkaveling van het bedrijf. Is bijvoorbeeld de huiskavel te klein, dan zal het melkvee relatief vaak moeten worden opgesteld. Ruilverkaveling, herinrichting en vrijwillige kavelruil gericht op grotere huiskavels is in dat geval ook de meest aangewezen oplossing. Een versoepeling van de eisen voor vrijwillig kavelruil door de overheid kan dit proces ondersteunen. Variëren in de tijdsduur van de beweiding kan ook een oplossing zijn voor boeren die te kleine huiskavels hebben.

Belemmeringen kunnen ook optreden door een verminderde draagkracht van de grond, wat op bepaalde momenten van het jaar opstallen noodzakelijk maakt. Grondverbetering en drainage kunnen hiervoor als oplossing dienen. Verder kan er, met name bij standbeweiding, vertrapping optreden doordat koeien op een beperkt aantal plekken vanaf de huiskavel naar de stal lopen. Flexibele afrastering kan deze belemmering tegemoetkomen.

Als positieve punten van weidegang werden genoemd dat beweiding tot minder klauwproblemen en gezonder jongvee leidt.

Arbeid vaak beperkende factor

Voor bij relatief grote bedrijven (vanaf circa 800.000 kg melk) is arbeid vaak de beperkende factor. Beweiding kan dan arbeidstechnisch een probleem zijn. Als de verkaveling van een bedrijf versnipperd is, kan weidegang arbeidstechnisch een belemmering zijn. Grotere koppels koeien moeten dan over langere afstanden worden vervoerd, wat extra arbeidsinzet vergt. Als oplossingen werden hier genoemd elektronisch koeien ophalen, extra drinkbakken in het weiland plaatsen (zodat deze niet verplaatst hoeven te worden) jongvee naar binnen, samenwerking met de burens, standweiden in plaats van omweiden en aanpassing van het afkalpatroon. Verder kunnen percelen op afstand minder worden bemest omdat deze veelal door jongvee worden beweïd.

Ook kan erover gedacht worden om, zolang de kalveren melk gebruiken, deze bij de koeien te laten weiden. Dit laatste wordt in de praktijk nog niet veel toegepast, maar bij sommige (biologische boeren) begint dit al gebruik te worden.

Voeding

Beweiden kan in principe leiden tot meer verliezen en minder aanbod van gras, waardoor er meer ruw- en krachtvoer aangekocht moet worden. Ook is de voeding bij weidegang minder makkelijk te sturen. Aan de andere kant is het gebruik van vers gras op stam wel aan te bevelen voor de gezondheid van de koeien, zeker als het wat structuurrijker en eiwitarm is. In dat geval hoeft er ook minder stikstof gestrooid te worden. In dit kader kan ook overwogen worden om producten als tarwe en triticale te gebruiken, indien mogelijk, of een mengkuil van maïs en gras.

Overige aandachtspunten

In de workshop kwamen ook nog een aantal andere suggesties naar voren om weidegang te stimuleren, zoals stallenbouw in het midden van de percelen (minimale afstanden bij opstallen) of een verruiming van de periode van herinzaai van het grasland. Ook zou er gedacht kunnen worden aan aanpassing van het fokbeleid in de richting van hardere, sterkere koeien en minder klauwproblemen.

De conclusie uit de workshop was dat er op het gebied van het behoud van weidegang ook in de bedrijfsvoering zelf nog veel mogelijk is en dat het toekomstbeeld van grote aantallen koeien op stal minder voor de hand ligt dan wellicht gedacht wordt.